

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik Algıları ve Mesleki Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi¹

Süeda TATLİEŞME²
Fitnat GÜRGİL ULUSOY³

Gönderim Tarihi: 25.01.2025

Yayın Tarihi: 31.05.2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada ilişkisel tarama (korelasyon) modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin farklı illerinde sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında öğrenim gören 425 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; "Kişisel Bilgi Formu", "Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği" ve "Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler analiz edilirken betimsel istatistik ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının orta düzeyin üzerinde; mesleki kaygı düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin, öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlik ile görev merkezli kaygı arasında pozitif yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci katılımına yönelik öz yeterlik ile atanma merkezli kaygı arasında düşük düzeyde bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre atanma kaygısı literatürde yüksek düzeyde olması beklenirken bu araştırmada düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İleride yapılacak olan araştırmalarda, öğretmen adaylarının duygu ve görüşlerinin alınacağı nitel araştırmalarla daha detaylı bilgiye ulaşılabilir. Ayrıca bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en çok görev merkezli ve meslektaş/veli merkezli kaygılar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu kaygılara nelerin neden olduğunun tespit edilebilmesi için farklı yöntemler kullanılarak çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmen adayı, Öz yeterlik, Mesleki kaygı

¹ Bu çalışma, ilk yazarın yüksek lisans tezine dayanılarak hazırlanmıştır.

² Süeda TATLİEŞME, Bilim uzmanı, ORCID ID: 0000-0002-2371-0385, e-mail: suedatatliesme00@gmail.com

³ Sorumlu Yazar: Fitnat GÜRGİL ULUSOY, Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-3322-1438 e-mail: fgurgil@gazi.edu.tr

Investigation of Pre-Service Social Studies Teachers' Self-Efficacy Perceptions and Occupational Anxiety Levels

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between self-efficacy perceptions and occupational anxiety levels of pre-service social studies teachers. Correlation model was used in the study. The sample of the study consisted of 425 pre-service teachers studying in the undergraduate program of social studies teaching in different provinces of Turkey in the 2023-2024 academic year. "Personal Information Form", "Teacher Self-Efficacy Scale" and "Occupational Anxiety Scale for Prospective Teachers" were used as data collection tools. Descriptive statistics and correlation analysis were used to analyze the data. As a result of the analyses, it was determined that the self-efficacy perceptions of pre-service social studies teachers were above the medium level and their occupational anxiety levels were at a high level. It was determined that the relationship between self-efficacy perceptions and occupational anxiety levels of pre-service social studies teachers was at a positive high level between self-efficacy for teaching strategies and task-centered anxiety. In addition, it was determined that there was a low level relationship between self-efficacy for student engagement and assignment-centered anxiety. According to the results of the research, while assignment anxiety is expected to be at a high level in the literature, it was concluded that it was at a low level in this research. In future studies, more detailed information can be obtained through qualitative research in which the feelings and opinions of pre-service teachers will be taken. In addition, in this study, it was determined that pre-service social studies teachers experienced task-centered and colleague/parent-centered anxieties the most. Studies can be conducted using different methods to determine what causes these anxieties.

Key Words: Pre-service social studies teachers, Self-efficacy, Professional anxiety

Giriş

21. yüzyılda yaşanan gelişmeler; bireysel, kurumsal ve toplumsal değişim ve dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Özellikle toplumların geleceğe yönelik ihtiyaçları ve beklentileri eğitim ortamlarında değişimi kaçınılmaz kılmıştır. Bu süreçte öğretmenlerin mesleklerine yönelik bilgi ve becerilerinin artırılması, teknolojinin eğitim sistemlerine entegre edilmesi gibi başlıklar gündeme gelmiştir (Bayburt ve Eğin, 2021; Tutkun ve Aksoyalp, 2010). Öte yandan toplumların geleceğe yönelik ihtiyaçlarının ve beklentilerinin karşılanmasında en önemli görevlerin öğretmenlere düştüğü de ifade edilmiştir (Kayhan vd., 2018). Yapılandırmacı eğitim anlayışının benimsemesiyle birlikte hem öğretim süreçleri hem de öğretmenlerin rollerinde de birtakım değişimler meydana gelmiştir. Öğrencinin bilgiyi bizzat kendisinin yapılandığı, merkezde öğrenci girişimlerinin yer aldığı süreçlere vurgu yapılmıştır. Öğretmenlerin ise öğrenme süreçlerinde öğrencilere yardım eden, onları yönlendiren görevler üstlenmeleri beklenmiştir. Seferoğlu (2004), nitelikli öğretmenler olmadan okullardaki başarı oranının arttırılamayacağı ve iyi öğrenciler yetiştirilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu noktada öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerinde sağlanan destek, öğretim faaliyetlerinin de niteliğini etkilemektedir. Nitelikli yetiştirilen öğretmenler, değişen ve değişmekte olan günümüz şartlarına daha rahat uyum sağlamakta ve öğrencilerine daha nitelikli bir eğitim verebilmektedirler (Akhan, 2015).

Bir öğretmenin hem alanında sahip olduğu bilgi birikimi, hem genel kültür düzeyi, hem de alan bilgisini öğrencilerine aktarma seviyesi; yani mesleki bilgi düzeyi açısından yüksek nitelikte olması beklenir. Öz yeterlik öğretmen niteliğini etkileyen önemli kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Öz yeterlik kavramını ilk kez ele alan Albert Bandura'dır. Bandura, öz yeterlik kavramını *“kişinin ileri dönük durumları yönetmek için ihtiyaç duyduğu hareket biçimlerini planlama ve gerçekleştirme konusunda kendi yeteneklerine olan inancı”* (Aktaran Arseven, 2016, s. 67) olarak ifade etmiştir. Bireylerin sosyal yaşantılarında ve eğitim hayatlarında önemli hale gelen öz yeterlik inancının, bireylerin gelecek yaşantılarına ve planlarına önemli ölçüde yön verdiği söylenebilir (Bilgin, 2019). Öz yeterlik inancının düşük olduğu durumlarda birey kendisine güvenmek konusunda zorluk çekebilir ve dolayısıyla hata yapmaya daha meyilli hale gelebilmektedir. Öz yeterlik inancının yüksek olduğu durumlarda ise birey başarılı olabilmek için gösterdiği çabayı arttırabilir (Aykaç-Duman, 2007, s.11). Gelecek nesillerin öz yeterliklerinin geliştirilmesinde bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Öğretmenler ise bu gelişim sürecinde en önemli rolleri üstlenen kişiler arasında yer almaktadır. Öncelikle öğretmenler; öğrencilerinin hedeflerini belirlemelerinde onlara yardımcı olmalı, öğrenmelerini arttırmak için stratejilerden yararlanmayı öğretmeli, modelleme stratejisini kullanarak öğrencilerin öğrenme ve motivasyon eksiklerini gidermeli, zaman zaman öğrenciye başarıları ile ilgili de geri bildirimlerde bulunmalıdır (Schunk, 1995). Gelecek nesillerin iyi yetiştirilmesi; iyi yetiştirilmiş ve öz yeterliği yüksek öğretmenler tarafından sağlanacaktır. Bu nedenle öğretmenlerin yüksek öz yeterliğe sahip olmaları öğrencilerinin de yüksek öz yeterliğe sahip olmasında etkili olmaktadır (Kaçar ve Beycioğlu, 2017). Schiver ve Czerniak tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin sosyal bilgiler eğitimi alanındaki öz yeterliklerinin daha çok öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretimi ve sınıf içindeki faaliyetleri ile ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Öz yeterlik algısı yüksek olan öğretmenler öğrenciyi merkeze alan, araştırmaya dayalı öğretim yaklaşımlarını kullanırken, öz yeterlik inancı düşük olan öğretmenler öğretmeni merkeze alan, geleneksel yöntemler kullanmayı tercih etmektedir (Schiver ve Czerniak 1999'dan Aktaran Aylar ve Aksin, 2011).

Şekil 1. Öz Yeterlik İnancının Temelinde Yer Alan Dört Kaynak

Bandura'ya (1977, s. 191) göre “doğrudan deneyimler, dolaylı deneyimler, sözlü ikna ve fizyolojik işaretler” olmak üzere dört kaynak öz yeterlik inancı için etkili olmaktadır. Öz yeterlik inancının temelinde yer alan bu dört kaynak incelendiğinde hem çevresel hem de kişisel faktörlerin yer aldığı söylenebilir. Sosyal bir varlık olan insan doğası gereği çevreden gelen seslere karşı duyarlıdır. Bu durum doğrudan yaşayamadığımız deneyimleri elde etmemize olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda dışarıdan gelen sözel tepkiler motivasyonu artırabilir ya da azaltabilir. Çevresel faktörler bu nedenle öz yeterlik inancının geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Ancak bireyin öz yeterlik inancı üzerinde etkili olan en önemli faktör, doğrudan elde ettiği deneyimler ve duygu durumlarıdır (Bandura, 1986; Pajares, 2002). Öz yeterlik kavramına eğitsel açıdan baktığımızda bireysel deneyimlere vurgu yapıldığı söylenebilir. Durusoy'a (2011) göre öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öz yeterliklerinin geliştirilebilmesinde lisans eğitimleri sırasında yürütülen uygulama derslerinin payı büyüktür. Özellikle uygulama derslerinde uzmanlar tarafından yapılacak olan yorumlar, farklı durumları deneyimleme ve gözleme imkânlarının sunulması, akran ve öz değerlendirme gibi etkenlerin etkili ve yeterince kullanılması önemli olmaktadır.

Öğretmenlerin niteliğini önemli ölçüde etkileyen bir başka faktör ise mesleki kaygı durumudur. Manav (2011, s.202) kaygı kavramını “*herhangi bir tehlikenin korkusunun yansıması olarak insanda ortaya çıkan tedirginlik ya da akıl dışı korku durumu olarak*” tanımlanmıştır. Mesleki kaygı kavramının literatürde net bir tanımı olmamakla birlikte özetle bireyin mesleğini yaparken yaşadığı endişe durumları olarak ifade edilebilir. Sosyal hayatın getirdiği karmaşık durumlar kimi zaman bireylerin kaygı düzeylerini yükseltebilmektedir. Bu olumsuz duygu durumunu yönetmekte zorlanan bireyler hata yapmaya daha eğilimli olmaktadır (Güngör, 2019). Öğretmenlerin mesleği gereği çevredeki diğer bireyler ile iletişimi kaçınılmazdır. Diğer bireyler ile kurulan iletişimlerin kimi zaman olumsuz duygu ve düşünceleri de beraberinde getirmektedir. Eğitimin vazgeçilmez unsuru olan öğretmenlerin verdikleri eğitimin daha nitelikli hale gelebilmesi için kaygı düzeylerinin azaltılması son derece önemlidir (Güngör ve Gül, 2019). Öte taraftan öğretim çevresinde kurulan iletişimsel durumların oluşturduğu kaygı durumundan farklı olarak öğretmen adaylarının farklı boyutta da birçok mesleki kaygı durumu yaşadığı söylenebilir. Bu mesleki kaygılar kimi zaman öğretmen adaylarının kişisel özelliklerinden ve alan bilgisi yetersizliğinden kaynaklı olurken; kimi zaman da ekonomik, kültürel veya sosyolojik unsurlardan kaynaklanabilmektedir. Öğretmen

adaylarının en sık yaşadığı kaygılar arasında sınavlarda başarılı olamama ve atanamama kaygısı yer almaktadır (Hüdavendigar, 2018). Öğretmen adayları yetiştirilirken öz yeterlik ve kaygı durum düzeyleri göz önüne alınarak nitelikli ve donanımlı yetiştirilmelidir (Dilmaç ve Topal, 2017).

Öğretmen adaylarının, öz yeterlik algılarının düşük ve mesleki kaygı düzeylerinin yüksek olması öğretmenlik mesleğine başladıklarında eğitimin niteliğini büyük ölçüde olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle ortaya çıkabilecek sorunların çözümlenmesi için öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının ve mesleki kaygı düzeylerinin tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile ilgili yapılmış birçok çalışmaya rastlanmıştır (Akkuş, 2013; Demir, 2016; Düz, 2015; Ermenek, 2021; Eroğlu, 2018; Hüdavendigar, 2018; Kılınç-Bozkurt, 2019; Kırkoğlu, 2021; Özcan, 2015; Receptoğlu, 2017; Şahin, 2013; Zayimoğlu-Öztürk, 2011). Literatürde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı durumlarını inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Ermenek, 2021; Kırkoğlu, 2021). Öte yandan literatüre baktığımızda biyoloji öğretmen adaylarının (Gökmen ve Ekici, 2018); beden eğitimi öğretmen adaylarının (Kafkas vd., 2010; Şahin, 2019; Ünlü, ve Erbaş, 2018); sınıf öğretmeni adaylarının (Sarıtış, 2019; Yıldırım, 2011); formasyon öğrencilerinin (Kahraman ve Çelik, 2019); özel eğitim öğretmen adaylarının (Gönüldaş ve Gümüşkaya, 2022) ve okul öncesi öğretmen adaylarının (Demirci ve Arslan, 2020) mesleki kaygı durumları ile öz yeterlik inançlarını inceleyen çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Fakat literatür incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hem öz yeterlik inançları hem de mesleki kaygı düzeylerini birlikte inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın problemini sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algıları ne düzeydedir?
- 2.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik mesleki kaygıları ne düzeydedir?
- 3.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeylerini araştırmayı amaçlayan bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Korelasyon araştırma olarak da ifade edilen ilişkisel tarama modeli, *“iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği”* araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2020, s. 191).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan dört devlet üniversitesinin sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, bu üniversitelerin sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında öğrenim gören 425 öğretmen adaydır. Araştırmada basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi ile Amasya, Ankara, Aydın ve Uşak illerinde bulunan üniversitelerde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının örnekleme seçilme şansının eşit düzeyde olması sağlanmıştır (Cohen

vd., 2007). Araştırmada yer alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversitelere ait veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. *Araştırmada yer alan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversiteler*

Üniversite	f	%
Gazi Üniversitesi	189	44,47
Amasya Üniversitesi	120	28,24
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	102	24,00
Uşak Üniversitesi	14	3,29
Toplam	425	100,00

Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde araştırmaya en fazla Gazi Üniversitesinden (f = 189), ikinci sırada Amasya Üniversitesinden (f = 120), üçüncü sırada Aydın Adnan Menderes Üniversitesinden (f = 102) ve en az ise Uşak Üniversitesinden (f = 14) öğretmen adayının katıldığı görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama araçları; araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Çapa vd., (2005) tarafından Türkçeye çevrilen ve uyarlanan “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” ile Cabı ve Yalçınalp (2013) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği”dir. Araştırmada yer alan ölçekler kullanılmadan önce araştırma sahiplerinden gerekli izinler alınmış ve bilgilendirmeler yapılmıştır.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının incelenebilmesi için Tschannen- Moran ve Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Çapa vd., (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan ve “Turkish Version of the Teachers’ Sense of Efficacy Scale (TTSES)” olarak adlandırılan “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Öğretmenlerin öz yeterlik algılarını incelenmesi amacıyla hazırlanan bu ölçek, 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek dokuzlu likert tipi (1- yetersiz, 9- çok yeterli) formatında ve üç farklı alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar “*öğrencilerle iletişimde öz yeterlik, öğretim stratejilerinde öz yeterlik ve sınıf yönetiminde öz yeterlik*” şeklindedir (Çapa vd., 2005, s.77) . Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek öz yeterliğe sahip olduğunu gösterirken, alınan düşük puanlar ise düşük öz yeterliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tschannen-Moran ve Hoy (2001, s. 800) tarafından yapılan ölçeğin güvenirlik çalışmalarında ölçeğin toplam puanının ve alt boyutlara ait puanların güvenirliklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna göre toplam öz yeterlik puanı için 0,94, öğrencilerle iletişimde öz yeterlik için 0,87, öğretim stratejilerinde öz yeterlik için 0,91, sınıf yönetiminde öz yeterlik için 0,90 olarak bulmuşlardır. Çapa vd., ise (2005, s.77) ölçeğin güvenirlik değerlerini; “toplam öz yeterlik puanı için 0,93, öğrencilerle iletişimde öz yeterlik için 0,82, öğretim stratejilerinde öz yeterlik için 0,86, sınıf yönetiminde öz yeterlik için 0,84” olarak bulmuştur. Çapa ve diğerleri tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek her ne kadar öğretmenler için geliştirilse de öğretmen adayları üzerinde de birçok çalışmada kullanılmıştır (Azar, 2010; Demirtaş vd., 2011; Eroğlu, 2018; Yenice, 2012; Yılmaz, 2010). Yılmaz (2010), tarafından öğretmen adaylarına uygulanan öz yeterlik ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenebilmesi için Cabı ve Yalçınalp (2013) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını incelemeye yönelik hazırlanan bu

ölçek, 45 maddeden ve sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla “*Görev Merkezli Kaygı, Ekonomik/Sosyal Merkezli Kaygı, Öğrenci / İletişim Merkezli Kaygı, Meslektaş ve Veli Merkezli Kaygı, Kişisel Gelişim Merkezli Kaygı, Atanma Merkezli Kaygı, Uyum Merkezli Kaygı ve Okul Yönetimi Merkezli Kaygı*” olarak adlandırılmıştır (Cabı & Yalçınalp, 2013, s.91). Ölçek beşli likert tipi formatında (1- çok kaygılanıyorum, 5- kaygılanmıyorum) oluşturulmuştur. Cabı ve Yalçınalp (2013) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmasında kapsam ve yapı geçerliği, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı, düzeltilmiş madde- toplam korelasyonu, iki yarı test korelasyonu incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda faktörlerin düzeltilmiş madde- toplam korelasyonları 0.23 ile 0.73 arasında değiştiği görülmüştür. Cronbach Alfa katsayılarının ise 0.94 ile 0.67 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin t-testi sonuçlarında ise madde ortalamaları arasındaki tüm farkların anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçeğin toplam güvenirlik katsayısı ise 0.95 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS-21 (Statistical Package for Social Science for Personal Computers) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada veriler analiz edilirken betimsel istatistikler ve Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi birden fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek, bu ilişkinin yönünü ve gücünü belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçekler için güvenirlik analizleri yapılmıştır. Buna göre “Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği” (TTSES) Cronbach’s Alpha değeri ,954 olarak hesaplanmıştır. “Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” Cronbach’s Alpha değeri ise ,961 olarak hesaplanmıştır. Verilerin normalliği için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Verilerin Skewness değerleri -0,497 ve 0,800 aralığında, Kurtosis değerleri -1,046 ve -0,017 aralığında değişmektedir. Bu değerler verilerin normal dağıldığını göstermektedir.

Bulgular

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik düzeyi:

Araştırmanın birinci alt probleminde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algılarının ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen öz yeterlik ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

	N	X	S
Sınıf yönetimine yönelik öz yeterlik (SYÖ)	425	6,753	1,133
Öğrenci katılımına yönelik öz yeterlik (ÖKÖ)	425	6,647	1,092
Öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlik (ÖSÖ)	425	3,393	,965

Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik öz yeterlik (SYÖ) ortalamaları ($X= 6.753$), öğrenci katılımına yönelik öz yeterlik (ÖKÖ) ortalamaları ($X= 6.647$) ve öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlik (ÖSÖ) ortalamaları da ($X= 3,393$) şeklinde belirlenmiştir. Bu ortalama değerler dokuzlu likert ölçeğe göre değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının “sınıf yönetimine yönelik öz yeterlikleri”nin ve “öğrenci katılımına yönelik öz yeterlikleri”nin ölçeğin “orta” değerinin üzerinde bir değer olduğu görülmektedir. Bu değerler “iyi” düzeyde bir öz yeterlik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının öğretim stratejilerine yönelik öz yeterliklerinin ($X= 3,393$) de “düşük” düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Bu

bulgulara göre öğretmen adayları sınıf yönetiminde ve öğrencileri derse yönlendirmede kendilerine güvenirken, öğretim stratejilerinde kendilerine güvenmemektedirler.

2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik mesleki kaygı düzeyi:

Araştırmanın ikinci alt problemünde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik mesleki kaygılarının ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik mesleki kaygı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler

	N	$\bar{X}$	S
Görev Merkezli Kaygı (GMK)	425	3,462	,951
Ekonomik/Sosyal Merkezli Kaygı (ESMK)	425	2,755	,976
Öğrenci / İletişim Merkezli Kaygı (ÖİMK)	425	3,340	1,074
Meslektaş ve Veli Merkezli Kaygı (MVMK)	425	3,484	,977
Kişisel Gelişim Merkezli Kaygı (KGMK)	425	3,168	1,212
Atanma merkezli Kaygı (AMK)	425	2,218	1,075
Uyum Merkezli Kaygı (UMK)	425	3,157	1,128
Okul Yönetimi Merkezli Kaygı (OYMK)	425	3,287	1,009

Tablo 3'te yer alan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerine bakıldığında, beşli likert tipi ölçeğe göre öğretmen adaylarının en yüksek kaygı düzeyleri meslektaş/veli merkezli ($\bar{X}= 3,484$) ve görev merkezli ($\bar{X}= 3,462$) kaygılar olduğu görülmektedir. Bu aralıklar ölçekte yer alan “3.41- 4.20 Katılıyorum” düzeyine gelmektedir. Dolayısıyla bu alt boyutlarda öğretmen adaylarının yüksek düzeyde kaygıya sahip oldukları söylenebilir. Öte yandan öğretmen adaylarının atanma kaygılarının da ($\bar{X}= 2,218$) düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki durumu:

Araştırmanın üçüncü alt problemünde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen korelasyon katsayıları (r) Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4 . Öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki

	SYÖ	ÖKÖ	ÖSÖ	GMK	ESMK	ÖİMK	MVMK	KGMK	AMK	UMK	OYMK
SYÖ	1	,831**	,422**	,458**	,206**	,306**	,410**	,294**	,168**	,228**	,327**
ÖKÖ		1	,392**	,437**	,216**	,294**	,331**	,259**	,152**	,237**	,248**
ÖSÖ			1	,949**	,437**	,864**	,684**	,657**	,186**	,441**	,627**
GMK				1	,435**	,786**	,687**	,656**	,182**	,448**	,564**

ESMK	1	,362**	,530**	,495**	,389**	,660**	,518**
ÖİMK	1	,559**	,570**	,223**	,378**	,471**	
MVMK		1	,549**	,239**	,534**	,685**	
KGMK			1	,185**	,351**	,455**	
AMK				1	,367**	,235**	
UMK					1	,409**	
OYMK						1	

*p<0,05 , **P<0,01

Tablo 4'te yer alan korelasyon katsayısı için; “0.30-0.00 aralığında düşük, 0.70-0.30 aralığında orta düzeyde ve 0.70-1.00 aralığında ise yüksek düzeyde ilişki şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır” (Büyüköztürk vd., 2020, s.192). Tablo 4'te yer alan veriler incelendiğinde en yüksek ilişkinin öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlik ile görev merkezli (0,949) ve öğrenci / iletişim merkezli (0,864) kaygı arasında pozitif yüksek düzeyde; meslektaş ve veli (0,684), kişisel gelişim (0,657) ve okul yönetimi merkezli (0,627) kaygıları arasında da pozitif orta düzeyde olduğu görülmektedir. Tablo 4'te yer alan verilere göre en düşük ilişkinin öğrenci katılımına yönelik öz yeterlik ile atanma merkezli kaygı (0,152) ve sınıf yönetimine yönelik öz yeterlik ile atanma merkezli kaygı (0,168) pozitif düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada, öncelikle “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algıları ne düzeydedir” sorusuna cevap aranmıştır. Öğretmen adaylarının ölçeğe verdikleri cevaplar dokuzlu likert tipine göre değerlendirilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları genel olarak orta düzeyin üzerinde tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ile öğrenci katılımı alt boyutlarında da orta düzeyin üzerinde bir öz yeterlik inancına sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna karşı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretim stratejilerine yönelik öz yeterliklerinin düşük düzeyde olduğu da çalışma sonunda tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmaya katılan öğretmen adaylarının, öğrencilerini derse karşı motive etme ve sınıf kontrolünü sağlama konularında kendilerine güvendikleri söylenebilir. Katılımcıların lisans eğitimlerinde özellikle sınıf yönetimi, öğretim ilke ve yöntemleri gibi dersleri alıyor olmaları nedeniyle bu alt boyutlarda daha yüksek düzeyde öz yeterlik inancına sahip olmaları beklenmektedir. Fakat araştırmanın söz konusu bulgusu, katılımcıların özellikle öğretim ilke ve yöntemleri dersinin kazanımlarını yeterince edinemediklerini göstermektedir. Öğretim stratejilerinin özümseyerek uygulamaya dönüştürülebilmesi için sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitiminde mikro öğretim tekniğine dayalı ve uygulamaya dönük ders sayısının artmasının daha etkili olacağı düşünülmektedir. Aylar ve Aksin (2011, s.306) öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının geliştirilmesinde “alan bilgisi ve alan eğitimi bilgisinin” birlikte, yeterli ve kaliteli bir eğitimle verilmesine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce, edinecekleri alan bilgisini uygulamaya dönük derslerle deneyimlemesinin önemli

olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlikleri ile ilgili yapılmış birçok çalışmaya rastlanmıştır (Demir, 2016; Düz, 2015; Ermenek, 2021; Eroğlu, 2018; Hüdavendigar, 2018; Kılınç-Bozkurt, 2019; Kırkoğlu, 2021; Özcan, 2015; Pamukoğlu, 2021; Şahin, 2013; Zayimoğlu-Öztürk, 2011). Bu çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlikleri farklı ölçekler ve değişkenler açısından incelenmiştir. Örneğin Eroğlu (2018) tarafından sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile mesleğe yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlikleri yüksek düzeyde bir değerle ifade edilmiştir. Ünlü vd., (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları genel olarak yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Fakat sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ölçeğin ‘öğrenci katılımı’ alt boyutunda düşük düzeyde oldukları belirlenmiştir. Bu bulgunun bizim çalışmamızın bulguları ile paralellik göstermediği söylenebilir. Demirtaş vd., (2011) tarafından gerçekleştirilen başka bir araştırmada ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarından yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Öte taraftan aynı araştırmada sınıf yönetimi alt boyutu açısından da müzik, resim-iş ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları en yüksek ortalamalarda tespit edilmiştir. Yıldız (2019) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının “orta” düzeyde olduğu görülmüştür. Pamukoğlu (2021), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlilik algılarını incelediği çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeylerinin oldukça yeterli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Zayimoğlu-Öztürk (2011) ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeyini orta seviyede tespit etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarına ilişkin bu araştırmada elde ettiğimiz bulgunun, Eroğlu (2018), Demirtaş vd., (2011), Ünlü vd., (2017) ve Pamukoğlu’nun (2021) çalışma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik mesleki kaygıları ne düzeydedir” sorusuna cevap aranmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerine yönelik ölçeğe verdikleri cevaplar beşli likert tipine göre değerlendirilmiştir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yüksek düzeyde mesleki kaygı yaşadıkları tespit edilmiştir. Ermenek (2021) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri orta seviyede tespit edilmiştir. Kırkoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Demir vd., (2023) tarafından sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan çalışmada da katılımcıların kaygılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Tetik (2021) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinin genel olarak mesleki kaygılarının düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Donmuş vd., (2017) tarafından tamamlanan çalışmada farklı branşlardan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri karşılaştırmıştır. Araştırma bulgularına göre en düşük mesleki kaygı düzeyinin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına ait olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırmadan elde ettiğimiz bu bulgunun, Kırkoğlu (2021) ile Demir vd., (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmaların bulgularıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en çok görev merkezli ve meslektaş/veli merkezli kaygılar yaşadıkları sonucuna da ulaşılmıştır. Söz konusu alt boyutlar incelendiğinde genel olarak öğretmen adaylarının öğretim sürecini yeterli düzeyde yürütememe ile öğrenciler, meslektaşlar, okul idaresi ve veliler tarafından yetersiz görülme endişesi taşıdıkları söylenebilir. Güngör ve Gül’e (2019, s.75) göre “görev merkezli kaygılar, öğretmen adayının öğretim görevini hakkıyla yerine getirme çabasına” işaret etmektedir. Öte yandan Tetik (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise öğretmen adaylarının meslektaş/veli merkezli ve görev merkezli kaygılarının düşük düzeyde

olduğu tespit edilmiştir. Tetik, özellikle görev merkezli kaygı düzeyinin düşük olmasının öğretmenini kendini yenileme/geliştirme özelliği açısından olumsuz etki yapabileceğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda katılımcıların görev merkezli kaygı düzeyi alt boyutundan kaygılanmaları gelişime açık oldukları şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırmanın diğer önemli sonuçlarından biri ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının atanma kaygılarının düşük düzeyde olmasıdır. Öğretmen adaylarının devlet okullarında çalışabilmek için girdikleri sınavda sosyal bilgiler alanına ayrılan kontenjan ve mezun sayısı dikkate alındığında atanması zor bir branş olduğu söylenebilir (Aykırı, 2022). Buna göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının atanma kaygısının düşük olması literatürde beklenmeyen bir sonuçtur. Bu durum sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sınavlara yönelik ciddi bir girişimlerinin olmamasından veya henüz sınav tecrübelerinin olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Yetişensoy ve Şahin (2020) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre dördüncü sınıftaki katılımcıların kaygı düzeyi ikinci sınıftaki katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Yetişensoy ve Şahin'in (2020) araştırma bulgularına göre özellikle son sınıfta öğrenim gören katılımcıların daha fazla atanma kaygısı yaşıyor olması; bizim araştırmamızda da son sınıfta öğrenim gören katılımcı sayısının (N = 110) daha az olması araştırmamızdaki atanma kaygısına ilişkin sonuca etki etmiş olabilir. Diğer bir ifadeyle araştırmaya katılan birinci sınıf (N= 131), ikinci sınıf (N= 104) ve üçüncü sınıfta (N= 80) öğrenim gören katılımcıların atanma kaygısı veya işsizlik konusunda henüz endişe etmiyor olmaları da bu alt boyuta ilişkin sonucu doğurmuş olabilir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır” sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasında pozitif düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasında en yüksek ilişkinin öğretim stratejilerine yönelik öz yeterlik ile görev merkezli ve öğrenci / iletişim merkezli kaygı arasında pozitif yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca meslektaş ve veli, kişisel gelişim ve okul yönetimi merkezli kaygıları arasında da pozitif orta düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre öğretmen adayları öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yetersizlik hissettikleri söylenebilir. Bu durumun sonucu olarak katılımcıların; öğrencilerinin ihtiyaçlarını fark edememekten, öğretimi iyi organize edememekten, meslektaşları, idareciler ve veliler tarafından yetersiz görülmekten kaygılandıkları söylenebilir. Literatür tarandığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki durumunu ele alan çalışmalara rastlanılmamıştır. Fakat literatürde farklı branş öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ve mesleki kaygı düzeylerini incelemeye yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yıldırım (2011) tarafından yapılan araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının mesleki öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve zıt yönlü bir ilişki saptanmıştır. Kafkas vd., (2010), tarafından beden eğitimi öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki incelenmiş ve pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Tetik (2021) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin öz yeterlik inançları ve mesleki kaygıları arasındaki ilişki durumu incelenmiş, araştırma sonucunda katılımcıların öz yeterlik inançları ile mesleki kaygıları arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kaya ve Korucuk (2023) tarafından yapılan araştırmada farklı branşlarda öğrenim gören öğretmen adayları ile pedagojik formasyon öğrencilerinin mesleki öz yeterlik ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların öz yeterliklerinin oldukça yüksek olduğu; mesleki kaygı düzeylerinin ise oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırmacılar tarafından katılımcıların mesleki açıdan kendilerini yeterli buldukları ve bu nedenle de mesleki kaygı düzeylerinin çok düşük olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Deniz ve Tican (2017) tarafından yapılan araştırmada ise farklı branşlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öz yeterlik

ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki durumu incelenmiş ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulgu öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları arttıkça mesleki kaygılarının azaldığı şeklinde yorumlanmıştır. Güngör ve Gül (2019) tarafından tamamlanan çalışmada ise farklı branşlarda öğrenim gören katılımcıların öz yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Donmuş vd., (2017) ise farklı branşlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri ile öz yeterlikleri arasında düşük düzey bir ilişki saptamıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıda yer alan öneriler sunulabilir:

- Bu araştırmanın örneklemini Gazi Üniversitesi, Amasya Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Benzer araştırmalar, farklı üniversitelerde daha kapsamlı bir şekilde yapılabilir.
- Literatürde öğretmen adaylarının atanma kaygısının yüksek düzeyde olması beklenir. Bu araştırmada ise düşük seviyede çıkmıştır. Bu araştırma nicel araştırma paradigmasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle ileride yapılacak olan çalışmalarda öğretmen adaylarının duygu ve görüşlerinin de alınacağı nitel araştırmalarla daha detaylı bilgilere ulaşılabılır.
- Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en çok görev merkezli ve meslektaş/veli merkezli kaygılar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu kaygılara nelerin neden olduğunun tespit edilebilmesi için farklı yöntemler kullanılarak çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akhan, E. N. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler lisans programı üzerine düşünceleri. *International Journal of Social Science Studies*, 32(3), 267-289.
- Akkuş, Z. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik inanç düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 102-116.
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlilik: Bir kavram analizi. *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 63-80.
- Aykaç-Duman, B. (2007). Lise öğrencilerinin İngilizceye yönelik öz yeterlik algı puanlarının cinsiyete, alanlara ve farklı düzeylere göre İngilizce başarısını yordama gücü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aykırı, K. (2022). Ataması yapılmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin alanlarına ayrılan kontenjan sayılarına ilişkin görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 491-519.
- Aylar, F. & Aksin, A. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlilik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Amasya örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 299-313.
- Azar, A. (2010). Ortaöğretim fen bilimleri ve matematik öğretmeni adaylarının öz yeterlilik inançları. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 235- 252.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Bayburt, B. & Eğin, F. (2021). Teknoloji ve sanayideki gelişmelerin yansıması olarak eğitim 4.0. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 16(2), 137-154.
- Bilgin, Ş. (2019). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi öz-yeterlilikleri açısından stresin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem.
- Cabı, E. & Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeği (MKÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 85- 96.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. Routledge.

- Çapa, Y., Çakıroğlu, J., & Sarıkaya, H. (2005). The development and validation of a Turkish version of teachers' sense of efficacy scale. *Eğitim ve Bilim*, 30 (137), 74-81.
- Demir, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik özyeterlik inançları ile internet kullanımına ilişkin tutumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Demir, F. B., Demirbaş, İ., & Öteleş, Ü. U. (2023). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının gelecek kaygılarının belirlenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 11(30), 39-53.
- Demirci, Z. A., & Arslan, E. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygıları ile aile katılım çalışmalarına yönelik öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2205-2215.
- Demirtaş, H., Cömert, M. & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96- 111.
- Deniz, S., & Tican, C. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları ile mesleki kaygılarına yönelik. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1838-1859.
- Dilmaç, O. & Topal, G. (2017). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının mesleki kaygılarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 383-403.
- Donmuş, V., Akpınar, B., & Eroğlu, M. (2017). Öğretmen adaylarının akademik özyeterlilikleri ve mesleki kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 1-13
- Durusoy, O. (2011). Öğretmen yetiştirmede web 2.0 ve dijital video teknolojilerinin kullanılarak öğretmenlik öz-yeterliliğinin geliştirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Balıkesir.
- Düz, İ. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenmeye yönelik inançları ile eğitime öğretme özyeterlilikleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kütahya.
- Ermenek, A. İ. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Eroğlu, H. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile mesleğe yönelik tutumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gökmen, A., & Ekici, G. (2018). Biyoloji öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyleri ile mesleki kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 2(2), 17-28.
- Güngör, C. (2019). Öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Güngör, C. & Gül, İ. (2019). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun ili örneği). *Asya Öğretim Dergisi*, 7(2), 74-89.
- Gönüldaş, H., & Gümüşkaya, Ö. (2022). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları ile kaygı ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 19-43.
- Hüdavendigar, M. N. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe atanmaya ilişkin tutum ve kaygılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Kaçar, T. & Beycioğlu, K. (2017). İlköğretim öğretmenlerinin öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(4), 1753-1767.
- Kafkas, M. E., Açak, M., Çoban, B., & Karademir, T. (2010). Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 93-111.
- Kahraman, Ü., & Çelik, K. (2019). Eğitim fakültesi formasyon öğrencilerinin özyeterlik inançları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45(45), 353-375.
- Kaya, H. İ., & Korucuk, M. (2023). Öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlilikleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(87), 925-948.

- Kayhan, A., Baysan, O., & Alcı, B. (2018). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(72), 545-559.
- Kılınç-Bozkurt, D. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterliliklerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Kırkoğlu, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201-211.
- Özcan, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının harita okuma özyeterlilik ve başarı düzeyleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Pajares, F. (2002). Gender and Perceived Self-Efficacy in Self-Regulated Learning. *Theory Into Practice*, 41(2), 116-125. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_8
- Pamukoğlu, İ. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlilik algısı (Balıkesir üniversitesi örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Recepoglu, S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlilik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Sarıtaş, S. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının psikolojik iyi oluş halleri, mesleki kaygı düzeyleri ve özyeterlilik inançlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Schunk, D. H. (1995). Self-efficacy, motivation, and performance. *Journal of Applied Sport Psychology*, 7(2), 112-137.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlightında Eğitim*, 58, 40-45.
- Şahin, O. (2019). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarında akademik öz-yeterlilik ve mesleki kaygı arasındaki ilişkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Şahin, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz-yeterliliklerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tetik, A. (2021). Öğretmen adaylarının özyeterlilik inançları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783-805.
- Tutkun, Ö. F., & Aksoyalp, Y. (2010). 21. yüzyılda öğretmen yetiştirme eğitim programının boyutları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 361-371.
- Ünlü, H., & Erbaş, M. K. (2018). Beden eğitimi öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlilikleri ve mesleki kaygıları. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 15-25.
- Ünlü, İ., Kaşkaya, A., & Kızılkaya, M. F. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlilik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 651-667.
- Yenice, N. (2012). Öğretmen adaylarının öz-yeterlilik düzeyleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 36- 58.
- Yetişensoy, O., & Şahin, İ. F. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işsizlik kaygısı düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 627-643.
- Yıldırım, A. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının meslekî öz-yeterlilik algıları ile meslekî kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, N. İ. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlilik algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

- Yılmaz, İ. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının özel alan ve öz yeterlik algıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Zayimoğlu-Öztürk, F. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.